

POSTANOWIENIE

Dnia 3 sierpnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Halina Kiriło

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z powództwa T. S.
przeciwko Zespołowi Szkolno-Przedszkolnemu [...]
o przywrócenie do pracy i wynagrodzenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 3 sierpnia 2016 r.,
zażalenia powoda na postanowienie Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w K.
z dnia 3 lutego 2016 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w K., postanowieniem z 3 lutego 2016 r., odrzucił skargę kasacyjną T. S. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z 1 października 2015 r.

W uzasadnieniu tego postanowienia przedstawiono następujące rozważania. W dniu 15 grudnia 2015 r. pełnomocnik skarżącego wniósł skargę kasacyjną, oznaczając wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 65.948 zł, czyli taką samą jak wartość przedmiotu zaskarżenia wskazana w oddalonej apelacji powoda. Wniesiona skarga kasacyjna nie została należycie opłacona, mimo że opłata taka

była wymagalna z mocy art. 35 ust. 1 w związku z art. 96 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jednolity: Dz.U. z 2016 r., poz. 623, w dalszym ciągu powoływanej jako „ustawa o kosztach”).

Skarga została wniesiona po oddaleniu przez Sąd Okręgowy – postanowieniem z 30 października 2015 r., doręczonym powodowi 10 listopada 2015 r. – wniosku powoda „o zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym”, wydanym w wyniku oceny, że z informacji przedstawionych we wniosku i w oświadczeniu powoda o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, sporządzonych 26 października 2015 r., ocenionych przy zastosowaniu zasad doświadczenia życiowego, wynikało, że powód był w stanie w terminie do wniesienia skargi kasacyjnej (w ciągu dwóch miesięcy) zgromadzić środki pieniężne konieczne do opłacenia wymagalnej jednorazowo opłaty sądowej od skargi kasacyjnej, bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i jego rodziny. Z oświadczenia majątkowego Sąd Okręgowy wywiódł, że powód i jego rodzina są właścicielami dwóch mieszkań o łącznej wartości 330.000 złotych, z których jedno jest przedmiotem najmu i źródłem dodatkowych dochodów, obok dochodów powoda i jego żony ze stosunku pracy. Ta okoliczność, oceniona na tle informacji, że stałe zobowiązania i wydatki rodziny powoda wynosiły – według jego oświadczenia – przeciętnie ok. 850 zł miesięcznie, stanowiąc 1/4 ujawnionego w oświadczeniu miesięcznego dochodu netto powoda i jego żony, doprowadziła Sąd do konkluzji, że przy niezbędnym i racjonalnym zaangażowaniu posiadanych dochodów i majątku, powód miał realną możliwość samodzielnego pozyskania środków pieniężnych, koniecznych na pokrycie kosztów sądowych związanych z potencjalnym postępowaniem kasacyjnym. Według stanu faktycznego i prawnego z dnia oceny zasadności wniosku powoda, jedynym kosztem sądowym wymaganym od powoda w postępowaniu kasacyjnym była opłata sądowa od skargi kasacyjnej w wysokości 3.298 zł, wymagalna przy założeniu, że wyrok zostanie zaskarżony skargą w całości, albo w kwocie kilkakrotnie niższej, gdyby profesjonalny pełnomocnik powoda objął skargą kasacyjną część wyroku oddalającą apelację od orzeczenia w przedmiocie powództwa o przywrócenie do pracy i nie zaskarżył wyroku w pozostałej części obejmującej wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy. Ograniczenie skargi kasacyjnej we wskazany sposób, przy założeniu

skuteczności wniosków skargi, zmniejszyłoby wartość przedmiotu zaskarżenia i wysokość opłaty sądowej o prawie 2/3 w stosunku do wielkości ustalonych dla skargi od całości wyroku. Nie pozbawiałoby to jednocześnie powoda możliwości realizacji w przyszłości uprawnienia do wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy. Wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy staje się świadczeniem wymagalnym i należnym pracownikowi z mocy ustawy (art. 47 k.p.) dopiero po prawomocnym przywróceniu pracownika do pracy i podjęciu przez niego pracy. W dniu 28 grudnia 2015 r. zostało doręczone pełnomocnikowi powoda zarządzenie z 16 grudnia 2015 r. wzywające do przedstawienia dowodu uiszczenia opłaty sądowej od skargi kasacyjnej w wysokości 3.298 zł w terminie tygodniowym pod rygorem odrzucenia skargi. W wyznaczonym terminie pełnomocnik nie przedstawił dowodu uiszczenia opłaty sądowej od skargi kasacyjnej.

Uzasadniając rozstrzygnięcie o odrzuceniu skargi na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c., Sąd Okręgowy podkreślił, że ustanowiony przez sąd pełnomocnik powoda (adwokat z urzędu), który wniósł skargę kasacyjną, nie przedstawił dowodu potwierdzającego uiszczenie wymaganej opłaty sądowej należnej od skargi, ani przy wniesieniu skargi kasacyjnej, ani w terminie tygodniowym wyznaczonym przez Sąd zgodnie z art. 398⁶ § 1 k.p.c. w wezwaniu doręczonym 28 grudnia 2015 r. Brak dowodu uiszczenia w terminie opłaty sądowej od pisma procesowego, podlegającego takiej opłacie z mocy ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, uzasadnia przyjęcie, że wymagana od pisma procesowego opłata sądowa nie została uiszczona, a tym samym skarga podlegała odrzuceniu.

Zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego z 3 lutego 2016 r. złożył pełnomocnik powoda, wnosząc o jego uchylenie i zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego według norm przepisanych. Ponadto wniósł, na podstawie art. 380 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c., o rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy o zasadności postanowienia Sądu Okręgowego w K. z 30 października 2015 r. w przedmiocie oddalenia wniosku powoda o przyznanie mu zwolnienia od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym, a także – w przypadku oddalenia zażalenia – o przyznanie od Skarbu Państwa na jego rzecz kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu zażaleniowym według norm przepisanych.

Pełnomocnik powoda zarzucił, że zaskarżone postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej nie jest trafne, gdyż powód powinien być zwolniony od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym, albowiem nie stać go na uiszczenie opłaty sądowej od skargi kasacyjnej. Na wcześniejszych etapach postępowania powód uzyskał zwolnienie od kosztów sądowych w całości, na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego z 21 kwietnia 2015 r. Powód nie uiścił opłaty od skargi kasacyjnej, ponieważ nie był w stanie ponieść tej opłaty, gdyż jest bezrobotny bez prawa do zasiłku. Z uzasadnienia zaskarżonego postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej wynika, że powód mógł w ciągu dwóch miesięcy zgromadzić kwotę 3.298 zł, a ponadto mógł zrezygnować z jednego roszczenia, a wówczas wymagana opłata byłaby kilkakrotnie niższa. Pełnomocnik żalącego się uznał argumentację Sądu za bezzasadną. W demokratycznym państwie prawnym to strona decyduje o treści swoich roszczeń. Trudna sytuacja majątkowa powoda, osoby bezrobotnej bez prawa do zasiłku, niewątpliwie stanowi podstawę do zwolnienia od kosztów sądowych także w postępowaniu kasacyjnym.

Pełnomocnik powoda podniósł także zarzut nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.), gdyż sędzia J. Ł. brał udział w wydaniu: wyroku Sądu Okręgowego w K. z 1 października 2015 r., VII Pa .../15, oddalającego apelację powoda, postanowienia z 30 października 2015 r. o oddaleniu wniosku powoda o zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym oraz postanowienia Sądu Okręgowego w K. z 3 lutego 2016 r. o odrzuceniu skargi kasacyjnej powoda. Sędzia, który brał udział w wydaniu wyroku Sądu drugiej instancji, jest – zdaniem żalącego się – wyłączony z mocy prawa od udziału w wydaniu postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej wniesionej od tego wyroku, jeżeli wcześniej ten sam sędzia wydał postanowienie oddalające wniosek o zwolnienie powoda od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym, a jedyną przesłanką tego odrzucenia był brak fiskalny wniesionej skargi kasacyjnej (art. 45 ust. 1 Konstytucji w z. związku z art. 48 § 1 pkt 5 k.p.c.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie powoda jest uzasadnione, jednak nie z tej przyczyny, że w wydaniu zaskarżonego postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej brał udział

sędziego, który wcześniej wydał postanowienie o oddaleniu wniosku powoda o zwolnienie go od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym oraz uczestniczył w wydaniu wyroku Sądu drugiej instancji zaskarżonego skargą kasacyjną.

1. Nie ma podstaw do przyjęcia nieważności postępowania (na etapie oddalenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym i odrzucenia skargi kasacyjnej z powodu jej nieopłacenia) z przyczyn określonych w art. 379 pkt 4 k.p.c. w związku z art. 48 § 1 pkt 5 k.p.c. W orzecznictwie Sądu Najwyższego rozstrzygnięto już kilkakrotnie zagadnienie możliwości orzekania przez sędziego, który brał udział w składzie sądu drugiej instancji wydającego wyrok zaskarżony następnie skargą kasacyjną, w przedmiocie wniosku o zwolnienie skarżącego od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej oraz odrzucenia skargi kasacyjnej z powodu nieusunięcia braków fiskalnych skargi. Za utrwalony należy uznać pogląd, że sędzia, który brał udział w wydaniu wyroku sądu drugiej instancji, nie jest wyłączony z mocy samej ustawy od udziału w wydaniu postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej wniesionej od tego wyroku (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 stycznia 2015 r., IV CZ 95/14, LEX nr 1661940). Sędzia, który uczestniczył w wydaniu wyroku zaskarżonego skargą kasacyjną, nie jest wyłączony ze składu sądu drugiej instancji orzekającego o odrzuceniu skargi z powodu jej niedopuszczalności lub z innych przyczyn, a w konsekwencji art. 48 § 1 pkt 5 k.p.c. nie odnosi się do udziału sędziego w wydaniu orzeczenia w postępowaniu dotyczącym badania dopuszczalności skargi kasacyjnej (postanowienia Sądu Najwyższego: z 19 czerwca 2008 r., II PZ 11/08, LEX nr 528588; z 16 grudnia 2005 r., II PZ 45/05, OSNP 2006 nr 21-22, poz. 332). Przepis art. 48 § 1 pkt 5 k.p.c., w brzmieniu obowiązującym od 30 lipca 2004 r., wynikającym z treści wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 20 lipca 2004 r., SK 19/02, przewiduje wyłączenie od rozpoznania sprawy z mocy samej ustawy sędziego, który brał udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia w niższej instancji, chodzi w nim zatem o wyłączenie z mocy ustawy sędziego orzekającego w tej samej sprawie w wyższej instancji, a nie o sędziego orzekającego po wydaniu zaskarżonego orzeczenia w tej samej instancji (w postępowaniu międzyinstancyjnym) w kwestiach incydentalnych (por. wyrok Sądu Najwyższego z 15 kwietnia 2010 r., II CSK 512/09, LEX nr 686368).

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy nie podzielił zarzutu zażalenia, że w postępowaniu przed Sądem Okręgowym po wydaniu wyroku zaskarżonego skargą kasacyjną doszło do nieważności postępowania z przyczyn określonych w art. 379 pkt 4 k.p.c. w związku z art. 48 § 1 pkt 5 k.p.c.

2. Podstawowe znaczenie dla uwzględnienia zażalenia jako uzasadnionego miały argumenty odnoszące się do dokonanej przez Sąd Okręgowy zbyt powierzchownej oceny aktualnego stanu majątkowego powoda, w szczególności ustaleń pozwalających na prawidłowe zastosowanie art. 102 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Katalog zaskarżalnych do Sądu Najwyższego postanowień (art. 394¹ k.p.c.) jest zamknięty i nie obejmuje postanowienia sądu drugiej instancji w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych. Dlatego postanowienie Sądu Okręgowego z 30 października 2015 r. (k. 295), oddalające wniosek powoda o zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym, nie podlegało zaskarżeniu zażaleniem. Nie oznacza to jednak, że niezaskarżalne postanowienie sądu drugiej instancji, odmawiające zwolnienia od opłaty od skargi kasacyjnej, uchyla się spod jakiegokolwiek kontroli Sądu Najwyższego. Jeżeli skutkiem odmowy zwolnienia od opłaty jest nieopłacenie skargi kasacyjnej, a to doprowadziło do jej odrzucenia, to wówczas Sąd Najwyższy, rozpatrując zażalenie na postanowienie odrzucające skargę kasacyjną, rozstrzyga również – na wniosek strony zgłoszony na podstawie art. 380 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. – o postanowieniu sądu drugiej instancji o odmowie przyznania zwolnienia od opłaty od skargi kasacyjnej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 14 czerwca 2010 r., II PZ 10/16, LEX nr 2073921 oraz z 27 maja 2014 r., I PZ 5/14, LEX nr 1475155 i powołane w nich wcześniejsze orzecznictwo Sądu Najwyższego). W rozpoznawanym zażaleniu – skierowanym przeciwko odrzuceniu skargi kasacyjnej – powód złożył wniosek o kontrolę na podstawie art. 380 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. postanowienia Sądu Okręgowego z 30 października 2015 r., oddalającego wniosek o zwolnienie go od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej. Pozwala to Sądowi Najwyższemu odnieść się do motywów tego orzeczenia, przedstawionych w zaskarżonym postanowieniu o odrzuceniu skargi kasacyjnej. Co prawda, w zażaleniu nie zarzucono naruszenia art. 102 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych albo przepisów

Kodeksu postępowania cywilnego dotyczących dokonywania ustaleń faktycznych, jednak główna część uzasadnienia zażalenia sprowadza się do kwestionowania ustaleń i ocen Sądu Okręgowego dotyczących możliwości poniesienia przez powoda kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym, czyli przesłanek zastosowania art. 102 ust. 1 ustawy o kosztach. Zgodnie z tym przepisem, zwolnienia od kosztów sądowych może się domagać osoba fizyczna, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Zwolnienie strony od kosztów sądowych może być całkowite (art. 100 ust. 2 ustawy o kosztach) lub częściowe (art. 101 ustawy o kosztach).

3. Sąd Okręgowy przedstawił w zaskarżonym postanowieniu dwa argumenty mające przemawiać za odmową zwolnienia od opłaty od skargi kasacyjnej w kwocie 3.298 zł. Pierwszy sprowadza się do oceny sytuacji majątkowej i rodzinnej powoda, drugi do możliwości ograniczenia przez powoda zakresu zaskarżenia wyroku Sądu drugiej instancji, co wpływałoby w bezpośredni sposób na wymiar opłaty od skargi. Obydwa argumenty należy ocenić krytycznie.

Dokonując oceny stanu majątkowego powoda, Sąd Okręgowy odwołał się do jego wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych z 26 października 2015 r. (k. 290) oraz do przedstawionego przez niego oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania (k. 292-293). Nie odniósł się do dołączonego do tego wniosku zaświadczenia z Powiatowego Urzędu Pracy (k. 294), w którym stwierdzono, że powód jest zarejestrowany w Urzędzie Pracy od 31 sierpnia 2015 r. jako bezrobotny bez prawa do zasiłku z tytułu pozostawania bez pracy. Uszło także uwadze Sądu Okręgowego, że w oświadczeniu o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania powód podał swoje dochody z tytułu wynagrodzenia za pracę i z wynajmu mieszkania oraz dochody swojej żony z tytułu wynagrodzenia za pracę za 2014 r. (k. 293 v), czyli nieaktualne na datę składania wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych (w końcu października 2015 r. – k. 290), co w konfrontacji z zaświadczeniem z urzędu pracy, że od 31 sierpnia 2015 r. (a nawet od sierpnia 2014 r. – k. 249) jest bezrobotny bez prawa do zasiłku z tytułu pozostawania bez pracy, powinno wzbudzić istotne wątpliwości Sądu co aktualności danych zawartych w oświadczeniu. Oceniając możliwość pokrycia

przez powoda opłaty od skargi kasacyjnej w kwocie 3.298 zł, Sąd Okręgowy wziął pod uwagę jedynie wydatki związane ze stałymi opłatami obciążającymi rodzinę powoda w kwocie przeciętnie ok. 850 zł miesięcznie, która obejmowała jedynie wydatki związane z dostawą mediów (prąd, gaz) oraz czynsz za mieszkanie (na marginesie: jeżeli obydwa mieszkania ujawnione w oświadczeniu stanowią własność powoda i/lub jego żony, to wydatki z tytułu ich eksploatacji nie mogą mieć charakteru „czynszu”, więc nie jest jasne, o jakie wydatki w tym przypadku chodzi). Sąd nie rozważył przy tym koniecznych kosztów utrzymania rodziny powoda poza częścią stałych wydatków związanych z mieszkaniem (takich jak opłaty eksploatacyjne, energia elektryczna, gaz, ciepła i zimna woda, dostawa ciepła, wywóz śmieci, itp.), w tym kosztów związanych z bieżącym utrzymaniem pięcioosobowej rodziny, co obejmuje koszty wyżywienia, odzieży, środków czystości, dojazdów do pracy i szkoły, usług, lekarstw itd. (powód podał, że na utrzymaniu jego oraz jego żony pozostają studiujący pasierb i pasierbica w wieku odpowiednio 29 i 26 lat oraz syn w wieku 12 lat). Jeśli się zważy, że powód od sierpnia 2014 r. (k. 249 i k. 294) jest bezrobotny bez prawa do zasiłku, a dochody jego żony z pracy wynoszą około 24 tysięcy zł netto rocznie (czyli około 2.000 zł netto miesięcznie), wówczas wątpliwa jest teza Sądu Okręgowego, że w terminie do wniesienia skargi kasacyjnej (w ciągu dwóch miesięcy) był w stanie zgromadzić środki pieniężne konieczne do uiszczenia opłaty sądowej w kwocie 3.298 zł.

Należy zwrócić uwagę, że na podstawie tej samej treści oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania (wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych z 1 kwietnia 2015 r. – k. 231, dokumenty dołączone do wniosku – k. 233-244, oświadczenie – k. 244-248, zaświadczenie z Powiatowego Urzędu Pracy – k. 249) powód uzyskał całkowite zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu przed sądami powszechnymi (postanowienie Sądu Rejonowego w C. z 21 kwietnia 2015 r. – k. 252). Zwolnienie od kosztów sądowych w sprawie, przyznane w postępowaniu przed sądem powszechnym, nie obejmuje postępowania kasacyjnego (tak uchwala skład siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07, OSNC 2008 nr 11, poz. 122). W orzecznictwie przyjmuje się jednak, że jeżeli ten sam podmiot uzyskał już wcześniej zwolnienie od kosztów sądowych w związku z jego sytuacją majątkową,

to bez wykazania zmiany tej sytuacji odmowa zwolnienia od dalszych kosztów nie jest uzasadniona (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 27 listopada 2013 r., V CZ 60/13, LEX nr 1403921; z 28 maja 2013 r., V CZ 12/13, LEX nr 1360358; z 6 maja 2011 r., II CZ 12/11, LEX nr 847127). W wypadku, gdy na wcześniejszych etapach postępowania stronie przyznano zwolnienie od kosztów sądowych, odmowa udzielenia takiego zwolnienia w postępowaniu kasacyjnym wymaga stwierdzenia, że położenie skarżącego uległo w jakimś aspekcie poprawie (postanowienie Sądu Najwyższego z 27 listopada 2013 r., V CZ 61/13, LEX nr 1421826). W postanowieniu o odmowie zwolnienia od kosztów sąd powinien przytoczyć argumenty przemawiające za tezą, że w zmienionej (lepiej) sytuacji majątkowej wnioskodawcy jest on w stanie ponieść koszty sądowe.

Zwolnienie z obowiązku ponoszenia kosztów sądowych jest instytucją o charakterze wyjątkowym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 marca 2010 r., II PZ 34/09, LEX nr 603836). O braku możliwości uiszczenia ich w części lub w całości, uzasadniającym zwolnienie, można mówić jedynie wówczas, gdy uczestnik postępowania (strona) nie ma realnego wpływu na swoją sytuację materialną i rzeczywiście nie może ponieść tych kosztów bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i swojej rodziny. Instytucja ta stanowi w istocie pomoc państwa dla osób, które ze względu na trudną sytuację materialną nie mogą uiścić kosztów bez wywołania uszczerbku w koniecznych kosztach utrzymania siebie i rodziny. Ubiegający się o taką pomoc powinien przede wszystkim poczynić pewne oszczędności we własnych wydatkach, do granic zabezpieczenia siebie i rodziny. Dopiero gdyby poczynione w ten sposób oszczędności okazały się niewystarczające, może on zwrócić się o pomoc państwa. W orzecznictwie zwraca się też uwagę, że osoba, która nosi się z zamiarem wniesienia powództwa musi mieć świadomość wydatków związanych z planowanym procesem, a w konsekwencji powinna się do niego odpowiednio przygotować, także pod względem finansowym (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 14 października 1983 r., I CZ 151/83, OSNC 1984 nr 5, poz. 82, z 17 maja 2012 r., I CZ 55/12, LEX nr 1242998 i z 14 stycznia 2016 r., IV CZ 72/15, nie publik.). Jednak w rozpoznawanej sprawie powód, który domaga się przywrócenia do pracy i zasądzenia wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy, od sierpnia 2014 r. jest

bezrobotny, bez prawa do zasiłku z tytułu pozostawania bez pracy. Wniesienie powództwa o przywrócenie do pracy jest ograniczone bardzo krótkim terminem (art. 264 § 1 k.p.), dlatego argument o konieczności finansowego przygotowania się pracownika zwolnionego z pracy do procesu i poczynienia stosownych oszczędności może być w takim przypadku nieadekwatny do jego sytuacji faktycznej. Należy jednocześnie zwrócić uwagę na to, że pracownik zwolniony z pracy nie może biernie oczekiwać na korzystne dla siebie orzeczenie o przywróceniu go do pracy. Jeżeli strona zdolna do pracy nie wykorzystuje lub ogranicza swoje możliwości zarobkowe w sposób nieuzasadniony, nie spełnia warunków uzasadniających zwolnienie jej od kosztów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 stycznia 2010 r., II PZ 31/09, LEX nr 577838).

Nie można zaakceptować argumentacji Sądu Okręgowego, w której sugeruje powodowi rezygnację z zaskarżenia wyroku Sądu drugiej instancji w części obejmującej wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy, co wpłynie w istotny sposób na wymiar należnej opłaty. To do samej strony i tylko do niej należy decyzja o rozmiarze i zakresie zgłoszonych roszczeń i sposobie ich dochodzenia (tu: w postępowaniu o przywrócenie do pracy lub w osobnym procesie). Nie jest to skuteczny argument przemawiający za odmową zwolnienia od kosztów sądowych.

Przedstawione rozważania doprowadziły Sąd Najwyższy do konstatacji, że zażalenie jest uzasadnione. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy rozważy konieczność uaktualnienia danych o sytuacji rodzinnej, majątku, dochodach i źródłach utrzymania powoda (oświadczenie złożone w październiku 2015 r. obrazuje dochody powoda i jego żony w 2014 r.) oraz potrzebę zwolnienia powoda od opłaty od skargi kasacyjnej w całości albo w części. Sąd, rozpoznając wniosek o zwolnienie skarżącego od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym, jest zobowiązany dokonać oceny zgłoszonego wniosku na dzień orzekania, niezależnie od tego, że wnioskodawca, w toku postępowania w sprawie przed sądami powszechnym, korzystał ze zwolnienia z kosztów postępowania w całości lub części (postanowienie Sądu Najwyższego z 5 listopada 2009 r., I CZ 55/09, LEX nr 599743). Decydujące znaczenie ma rzeczywista aktualna sytuacja majątkowa powoda.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.

kc